

Mobilność oszczędzania gospodarstw domowych w Polsce

Z. Barbara Liberda, profesor UW,
Wydział Nauk Ekonomicznych UW
Marek Pęczkowski, wykładowca
Wydział Nauk Ekonomicznych UW

I. Wprowadzenie

W badaniu mobilności gospodarstw domowych w Polsce wykorzystaliśmy dane pochodzące z panelu gospodarstw domowych, wybranych ze zbiorów rocznych „Budżetów gospodarstw domowych” badanych przez GUS. Panel zawiera 3001 gospodarstw. Są to gospodarstwa, które zostały wylosowane do próby na okres czterech lat i w ciągu tego okresu nie zrezygnowały z uczestnictwa w badaniach oraz spełniły wymagania formalne dotyczące spójności danych. Jako dochód gospodarstwa braliśmy dochód rozporządzalny, zarejestrowany przez GUS w miesiącu badania gospodarstwa.

Każde gospodarstwo było badane przez jeden (zawsze ten sam) miesiąc w kolejnych czterech latach. Do naszych badań wzięliśmy pod uwagę gospodarstwa, które nie miały ujemnego dochodu rozporządzalnego we wszystkich rozważanych latach. Oszczędności są obliczane jako różnica między dochodem rozporządzalnym i wydatkami gospodarstwa, tzn.

$$S = DOCHG - WYDG \quad (1)$$

a stopa oszczędzania jako stosunek oszczędności S do dochodu rozporządzalnego $DOCHG$:

$$SO = S/DOCHG \quad (2)$$

Tabela 1.

Klasyfikacja stóp oszczędzania

poniżej -20%	stopa bardzo niska (ujemna)
od -20% do -5%	stopa niska (ujemna)
od -5% do 5%	stopa bliska 0
od 5% do 20%	stopa wysoka (dodatnia)
powyżej 20%	stopa bardzo wysoka (dodatnia)

Źródło: Opracowanie własne.

Stopę oszczędzania wyrażamy w procentach. Stopy oszczędzania zostały podzielone na 5 klas, którym przypisaliśmy nazwy: stopa bardzo niska (ujemna), stopa niska (ujemna), stopa bliska zeru, stopa wysoka (dodatnia), stopa bardzo wysoka (dodatnia).

Rozkład dochodów gospodarstw w utworzonych klasach stop oszczędzania przedstawia tabela 2.

Tabela 2.

Średni miesięczny dochód gospodarstw w grupach sklasyfikowanych według wysokości stopy oszczędzania

Stopa oszczędzania	Dochód rozporządzalny gospodarstwa (zł miesięcznie)			
	1997	1998	1999	2000
poniżej -20%	1024	1202	1312	1371
od -20% do -5%	1182	1338	1474	1620
od -5% do 5%	1357	1479	1537	1691
od 5% do 20%	1467	1592	1705	1834
powyżej 20%	1887	2019	2199	2437
Ogółem	1465	1603	1738	1883

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych „Budżety gospodarstw domowych”, 1997–2000, GUS, Warszawa.

Gospodarstwa sklasyfikowane w grupach o wyższych stopach oszczędzania charakteryzują się również wyższym miesięcznym dochodem rozporządzalnym we wszystkich latach.

Cechy gospodarstw uwzględnione w badaniu, to:

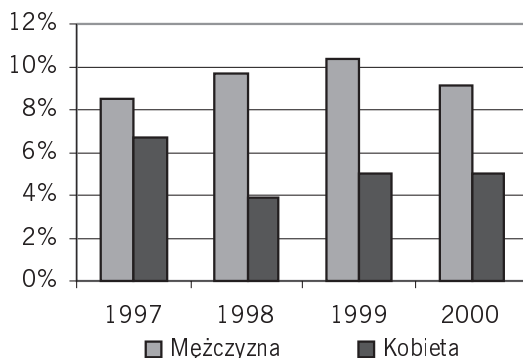
- główne źródło utrzymania (6 klas: praca najemna poza rolnictwem, praca najemna poza rolnictwem i w rolnictwie, gospodarstwo rolne, własna działalność lub wolny zawód, emerytura lub renta, pozostałe niezarobkowe źródło utrzymania),
- płeć głowy gospodarstwa (2 klasy: mężczyzna, kobieta),
- wykształcenie głowy gospodarstwa (4 klasy: wyższe, średnie ogólnokształcące lub zawodowe, zasadnicze zawodowe, podstawowe lub niższe),
- wiek głowy gospodarstwa (5 klas: do 34 lat, 35–44 lata, 45–54 lata, 55–64 lata, 65 lat i więcej),
- typ rodziny (5 klas: jednoosobowe, małżeństwo bez dzieci, małżeństwo i 1 lub 2 dzieci, małżeństwo i więcej niż 2 dzieci, rodzic i dzieci, pozostałe),
- grupa kwintylowa dochodu gospodarstwa,
- subiektywna ocena dochodu przez głowę gospodarstwa (3 klasy: dobry, średni, zły).

II. Średnie stopy oszczędzania gospodarstw domowych w grupach demograficznych i społeczno-ekonomicznych w latach 1997–2000

W tej części przedstawiamy zmiany struktury stopy oszczędzania gospodarstw domowych w Polsce w latach 1997–2000 w różnych grupach gospodarstw domowych wyodrębnionych według kryteriów demograficznych i społeczno-ekonomicznych, zdefiniowanych we wprowadzeniu.

Mediana stopy oszczędzania gospodarstw domowych ogółem obniżyła się z 7,8% w 1997 do 7,5% w roku 1998, aby wzrosnąć w roku 1999 do 8,1% i ponownie obniżyć się do 7,6% w roku 2000. Głównym powodem tych mian było załamanie się wzrostu dochodów realnych badanego panelu gospodarstw domowych po roku 1998 i ich spadek w roku 2000 (w skali makroekonomicznej w roku 2000 występował jeszcze słaby wzrost dochodów realnych w granicach 1 punktu procentowego („Rocznik Statystyczny” GUS, 2002, s. 572).

Gospodarstwa, których głową jest kobieta (jest ich ok. jedna trzecia) oszczędzają mniej od gospodarstw prowadzonych przez mężczyzn. Trendy zmian stóp oszczędzania tych dwu grup gospodarstw są rozbieżne w latach 1997 i 2000, a zgodne tylko w roku 1999. W roku 1998 stopa oszczędzania gospodarstw prowadzonych przez mężczyzn jeszcze rosła, podczas gdy w gospodarstwach prowadzonych przez kobiety już nastąpiło zwolnienie wzrostu dochodów i oszczędzały one mniej.

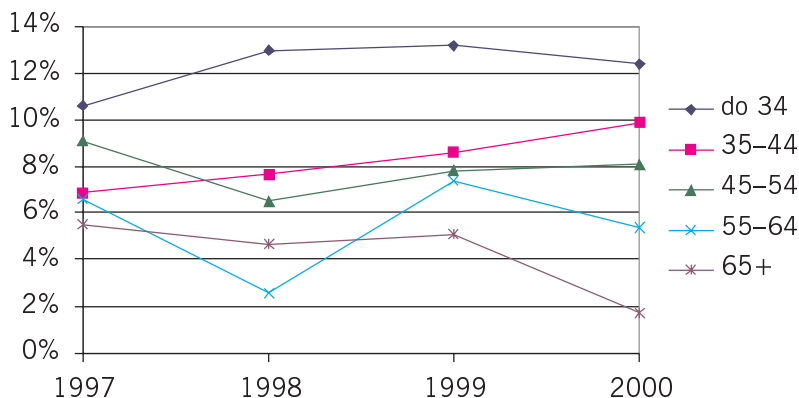
Rys. 1.

Mediany stóp oszczędzania gospodarstw domowych według płci głowy gospodarstwa domowego, 1997–2000

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych „Budżety gospodarstw domowych”, 1997–2000, GUS, Warszawa.

W roku 1999 obie grupy gospodarstw oszczędzały nadal więcej w stosunku do swoich dochodów. W roku 2000 gospodarstwa prowadzone przez mężczyzn zmuszone były obniżyć oszczędzanie, gdyż ich dochody realne zmalały, podczas gdy gospodarstwa kobiet utrzymały swój poziom oszczędzania w stosunku do dochodu, który również się ustabilizował.

Cechą funkcji oszczędzania gospodarstw domowych w Polsce jest wysoka — najwyższa ze wszystkich grup gospodarstw — stopa oszczędzania osób młodych w wieku do 34 lat. Nie jest to zgodne z teorią cyklu życia, według której wśród osób młodych przewiduje się raczej ujemne lub bardzo niskie stopy oszczędzania. W Polsce wyjątkowa pozycja gospodarstw osób młodych wynika z ich awansu dochodowego po zmianie systemu ekonomicznego w 1989 roku oraz z wyższego (przeciętnie) w tej grupie poziomu wykształcenia.

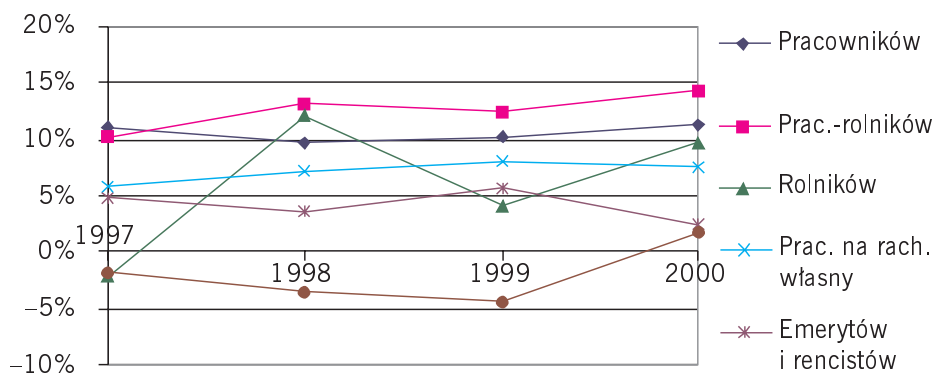
Rys. 2.

Mediany stóp oszczędzania gospodarstw domowych według wieku głowy gospodarstwa domowego, 1997–2000

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych „Budżety gospodarstw domowych”, 1997–2000, GUS, Warszawa.

Jak wynika z rys. 2. w roku 2000 nastąpiło zwolnienie wzrostu stopy oszczędzania tej grupy, związane z pogorszeniem się ogólnej sytuacji gospodarczej w Polsce od 1999 roku. Nadal rosły oszczędności następnej wiekowo grupy — od 35 do 44 lat. Funkcja oszczędzania tej grupy wiekowej jest już bardziej zgodna z teorią cyklu życia, chociaż teoria przewiduje osiągnięcie najwyższych oszczędności życiowych raczej w wieku około 40 lat i więcej wówczas, gdy w rodzinie zmniejszają się wydatki związane z wychowaniem dzieci. W badanym okresie w Polsce wysokie oszczędności gospodarstw domowych osób w wieku 35–44 lata wynikały także ze spadku liczby dzieci w tych gospodarstwach w porównaniu z okresami wcześniejszymi i częstszym występowaniem gospodarstw jednoosobowych.

Oszczędności gospodarstw osób w wieku 45–54 kształtowały się poniżej średniej w poszczególnych latach, co znowu odbiega od ogólnego modelu oszczędzania w cyklu życia. W gorszej sytuacji dochodowej były gospodarstwa osób w wieku 55–64 lata, które oszczędzają mniej niż grupy młodsze. Grupa ta miała największe trudności w adaptacji do warunków gospodarki rynkowej ze względu na wiek, jak i inne cechy charakteryzujące jej status (wykształcenie, zawód, posiadany majątek, liczba dzieci).

Rys. 3.

Mediany stóp oszczędzania gospodarstw domowych według głównego źródła utrzymania, 1997–2000

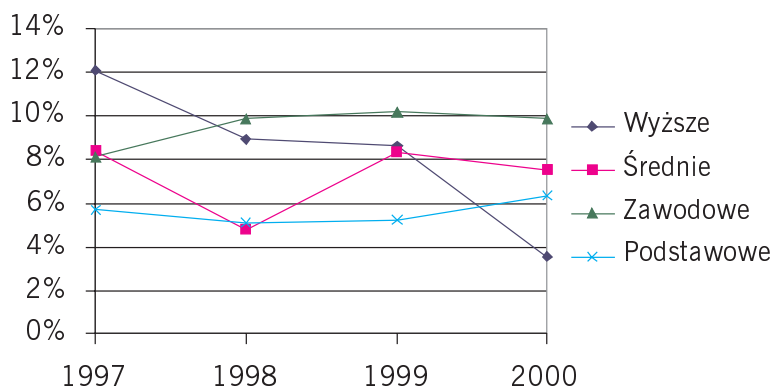
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych „Budżety gospodarstw domowych”, 1997–2000, GUS, Warszawa.

W Polsce od wielu lat najwyższymi stopami oszczędzania charakteryzują się gospodarstwa pracownicze oraz pracowniczorołnicze. Te ostatnie wysuwały się w ostatnim okresie na pierwsze miejsce pod względem skłonności do oszczędzania. Zważywszy na wysoką zmienność stóp oszczędzania rolników (co wynika w dużym stopniu z sezonowości osiągania przez nich dochodów) oraz stabilność oszczędzania pracowników, można wnioskować, że posiadanie ziemi przez grupę gospodarstw pracowniczorołniczych stanowi dla nich jedynie dodatkową bazę do prowadzenia innej działalności przynoszącej stały i wysoki dochód. Dodatkowym powodem łączenia działalności w rolnictwie z pracą zarobkową może być chęć uzyskania ulg podatkowych, przysługujących jedynie rolnikom (w tym np. płacenie niższych składek na ubezpieczenie społeczne).

Pracujący na rachunek własny oszczędzają w granicach średniej dla ogółu gospodarstw. Ich rzeczywiste oszczędności są zapewne wyższe, gdyż część dochodu rodziny jest traktowana jako dochód własnej firmy i w niej inwestowana. Z kolei część dochodu firmy służy w rzeczywistości konsumpcji rodziny, a nie rozwojowi firmy (np. używanie samochodów firmy na potrzeby rodziny), co statystycznie obniża wymagane dla tego poziomu konsumpcji oszczędności.

Stopy oszczędzania gospodarstw domowych osób o różnym stopniu wykształcenia nie odzwierciedlają w pełni spodziewanych trendów, występujących w krajach bardziej rozwiniętych, zgodnie z którymi osoby o wykształceniu wyższym wykazują z reguły wysokie stopy oszczędności życiowych. W Polsce taka sytuacja występowała do roku 1998. W latach 1998–2000 gospodarstwa osób o wyższym wykształceniu zarejestrowały niższe stopy oszczędności w stosunku do własnego dochodu. Wynikało to zarówno z relatywnego zwolnienia tempa wzrostu (a nawet spadku dochodów realnych w roku 1998

i w roku 2000) oraz z częstszego korzystania z kredytów, zarówno dla podtrzymania poziomu konsumpcji, jak również dla inwestycji.

Rys. 4.

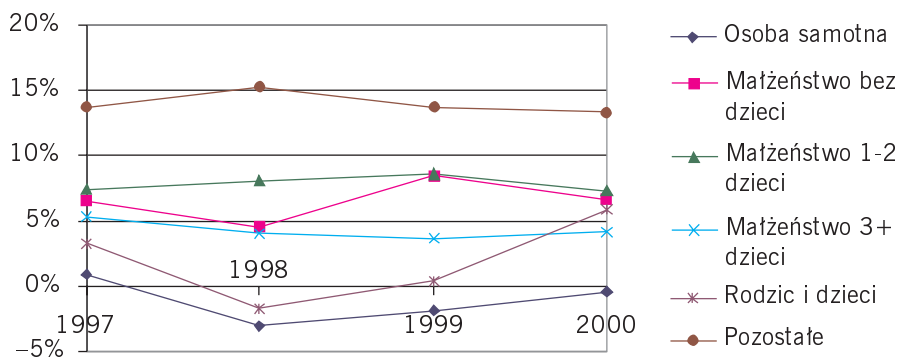
Mediany stóp oszczędzania gospodarstw domowych według wykształcenia głowy gospodarstwa domowego, 1997–2000

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych „Budżety gospodarstw domowych”, 1997–2000, GUS, Warszawa.

Podobnie jak w poprzednich latach [Liberda, 2000] na wysokim, stabilnym poziomie utrzymuje się stopa oszczędzania osób z wykształceniem zawodowym. Jest to kolejna cecha specyficzna funkcji oszczędzania polskich gospodarstw w stosunku do modelu oszczędzania gospodarstw domowych w bardziej rozwiniętych krajach europejskich.

Model rodziny wyraźnie wpływa na skłonność do oszczędzania gospodarstwa domowego. Wyższą skłonnością do oszczędzania charakteryzują się z reguły gospodarstwa małżeństw bez dzieci — zarówno młode, jak i te, w których dzieci już się usamodzielnili. Samotni rodzice oraz gospodarstwa jednoosobowe oszczędzają mniej. Jest to w zasadzie zgodne z profilem konsumpcji w rozszerzonym modelu cyklu życia, według którego planowanie życiowych oszczędności uwzględnia nie tylko własne potrzeby konsumpcji w okresie emerytury, ale także pewne transfery międzypokoleniowe. Rodziny posiadające dzieci oszczędzają często powyżej średniej dla ogółu gospodarstw mimo ponoszenia bieżących kosztów utrzymania dzieci (część z tych kosztów ma charakter w istocie inwestycyjny, jak np. opłaty za kształcenie, ochronę zdrowia, sport).

W badanym okresie obserwujemy relatywnie wysoki poziom i stabilizację stóp oszczędzania gospodarstw domowych wychowujących jedno lub dwoje dzieci. Rodziny z trojgiem i większą liczbą dzieci miały już niższą, ale również bardzo stabilną stopę oszczędzania w latach 1997–2000. Gospodarstwa jednoosobowe i samotni rodzice nawet zwiększyli swoją skłonność do oszczędzania w latach 1999–2000, chociaż osoby samotne nadal rejestrują ujemne oszczędności, co wynika także z ich zadłużania się na cele inwestycyjne.

Rys. 5.

Mediany stóp oszczędzania gospodarstw domowych według typu biologicznego rodziny, 1997-2000

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych „Budżety gospodarstw domowych”, 1997-2000, GUS, Warszawa.

Najwięcej oszczędzają gospodarstwa mieszane, wyodrębnione według różnych kryteriów łączenia osób powiązanych rodzinnie lub osób obcych. Te gospodarstwa uzyskują często bardzo wysokie, nadzwyczajne dochody, które są w dużym stopniu inwestowane.

Ostatnim rozpatrywanym kryterium podziału gospodarstw domowych było uszeregowanie ich według postrzegania dochodu jako dobrego, średniego lub złego. Subiektywna ocena dochodu gospodarstwa nie musi pokrywać się z bezwzględnie wysokim, średnim czy niskim poziomem obserwowanego dochodu, chociaż w dużym stopniu tak jest (tabela 3.).

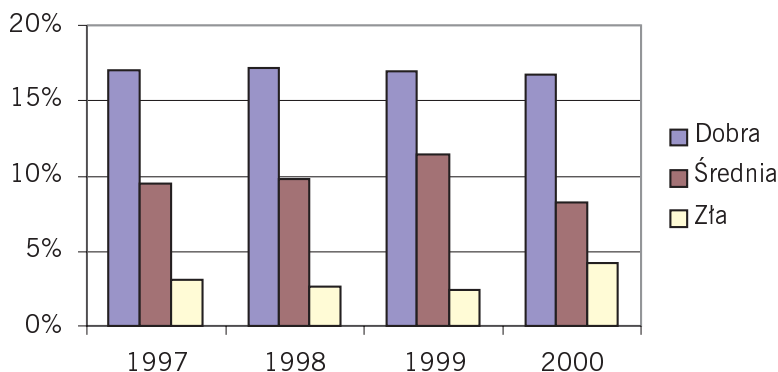
Tabela 3.

Średni dochód gospodarstw według subiektywnej oceny sytuacji materialnej gospodarstwa

Ocena sytuacji materialnej	Dochód rozporządzalny gospodarstwa (zł)			
	1997	1998	1999	2000
Bardzo dobra	4991	4491	4594	4678
Raczej dobra	2476	2512	2824	3125
Przeciętna	1520	1695	1843	2016
Raczej zła	1094	1225	1334	1484
Zła	979	1022	1183	1197
Ogółem	1465	1603	1738	1883

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych „Budżety gospodarstw domowych”, 1997-2000, GUS, Warszawa.

Osoby oceniające swój dochód jako odpowiednio wysoki lub bardzo wysoki oszczędzają najwięcej i podobnie w całym okresie. Stopy oszczędzania gospodarstw oceniających swoją sytuację dochodową jako średnią i złą są odpowiednio niższe (rys. 6.).

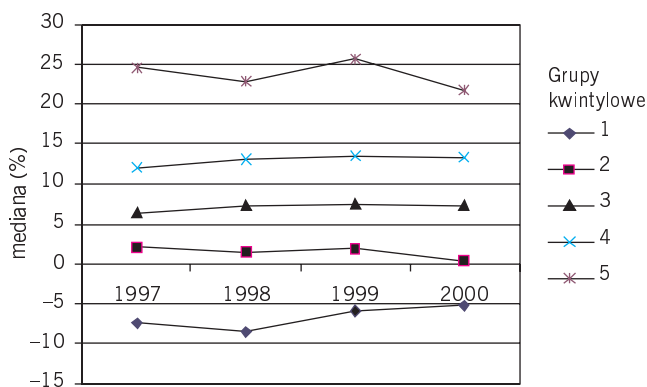

Rys. 6.

Mediany stóp oszczędzania gospodarstw domowych według subiektywnej oceny dochodu gospodarstwa domowego, 1997–2000

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych „Budżety gospodarstw domowych”, 1997–2000, GUS, Warszawa.

Jednakże w roku 2000 w gospodarstwach osób oceniających swój dochód jako średni obniżyła się stopa oszczędzania, podczas gdy w gospodarstwach osób oceniających swój poziom dochodu jako zły zwiększyły się oszczędności. Może to być wyrazem racjonalności postaw wobec osiąganego i oczekiwanego poziomu dochodu. Ogólnie, wysoki bieżący dochód stanowi bardzo ważny czynnik wysokich oszczędności, ale przewidywanie wzrostu dochodów może je obniżyć. Natomiast obawa przed dalszym spadkiem dochodu może zwiększyć stopę oszczędzania.

Rys. 7.

Mediany stóp oszczędzania gospodarstw domowych według grupy kwintylowej dochodu gospodarstwa domowego, 1997–2000

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych „Budżety gospodarstw domowych”, 1997–2000, GUS, Warszawa.

III. Mobilność gospodarstw domowych między grupami o wyższych lub niższych stopach oszczędzania w latach 1997–2000

W tej części opisujemy, jak zmieniały się stopy oszczędzania gospodarstw domowych w kolejnych badanych latach. Utworzony przez nas panel umożliwia śledzenie tych samych gospodarstw przez kolejne cztery lata. Po utworzeniu dla każdego roku pięciu klas stóp oszczędzania (tabela 1.) możemy sprawdzić, jak kształtowała się mobilność gospodarstw w dwóch sąsiednich latach.

Tabele 4.–6. przedstawiają rozkład przejść z danej klasy w roku początkowym do poszczególnych klas w roku następnym. Metoda badania zaczerpnięta została z procesów Markowa [Podgórska i in., 2000]¹.

Spośród gospodarstw o bardzo niskiej (poniżej –20%) stopie oszczędzania w 1997 roku ponad 1/3 pozostała w następnym roku w tej samej klasie, natomiast 15% przeszło do klasy o niskiej stopie oszczędzania (–20% do –5%), a jedna dziesiąta do klasy o stopie oszczędzania bliskiej zeru (–5% do 5%). Około 15% gospodarstw przesunęło się do klasy o wysokiej stopie oszczędzania (5% do 20%) i prawie jedna czwarta gospodarstw awansowała do klasy o bardzo wysokiej stopie oszczędzania (powyżej 20%).

Natomiast spośród gospodarstw o bardzo wysokiej stopie oszczędzania w 1997 roku ponad połowa pozostaje w tej klasie. Porównując tabele 4.–6. można zauważyć, że fluktuacje między poszczególnymi klasami są duże, jednak największa stabilność występuje w klasie o najwyższej stopie oszczędzania (ok. 50% gospodarstw pozostaje w tej klasie). Mniejsza stabilność w klasie o najniższej stopie oszczędzania wynika stąd, że znajdują się w niej gospodarstwa biorące duże kredyty, które mogą być jednorazowe i niepowtarzające się w pozostałych latach.

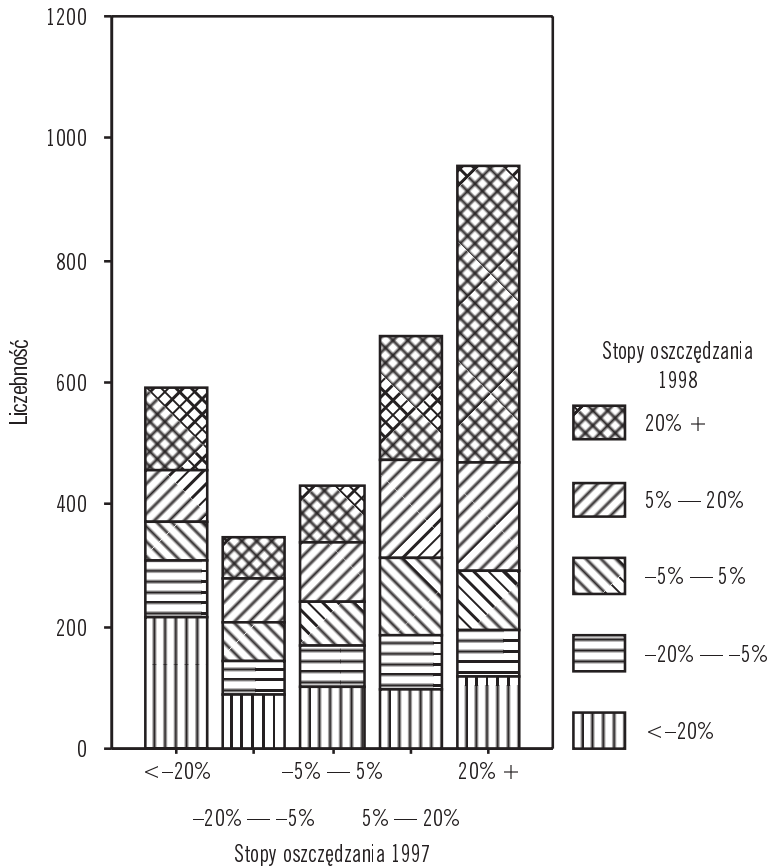
Tabela 4.

Macierz przejścia gospodarstw domowych według stóp oszczędzania w latach 1997–1998

Stopy oszczędzania 1997		Stopy oszczędzania 1998					Ogółem
		<–20%	–20% do –5%	–5% do 5%	5% do 20%	20%	
<–20%		36,7	15,2	10,7	14,7	22,7	100,0
–20% do –5%		25,8	16,2	18,3	20,3	19,4	100,0
–5% do 5%		23,1	16,4	16,2	22,4	21,9	100,0
5% do 20%		14,6	12,7	18,6	23,9	30,2	100,0
20%+		12,3	8,2	10,0	18,8	50,8	100,0
Ogółem		20,7	12,7	13,9	19,8	32,9	100,0

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych „Budżety gospodarstw domowych”, 1997–2000, GUS, Warszawa.

¹ Metoda ta jest także wykorzystywana do badania konwergencji krajów i regionów [Quah, 1993; Wójcik, 2004] oraz np. do oceny stopnia lojalności klientów.

Rys. 8.

Mobilność gospodarstw domowych według stóp oszczędzania w latach 1997-1998

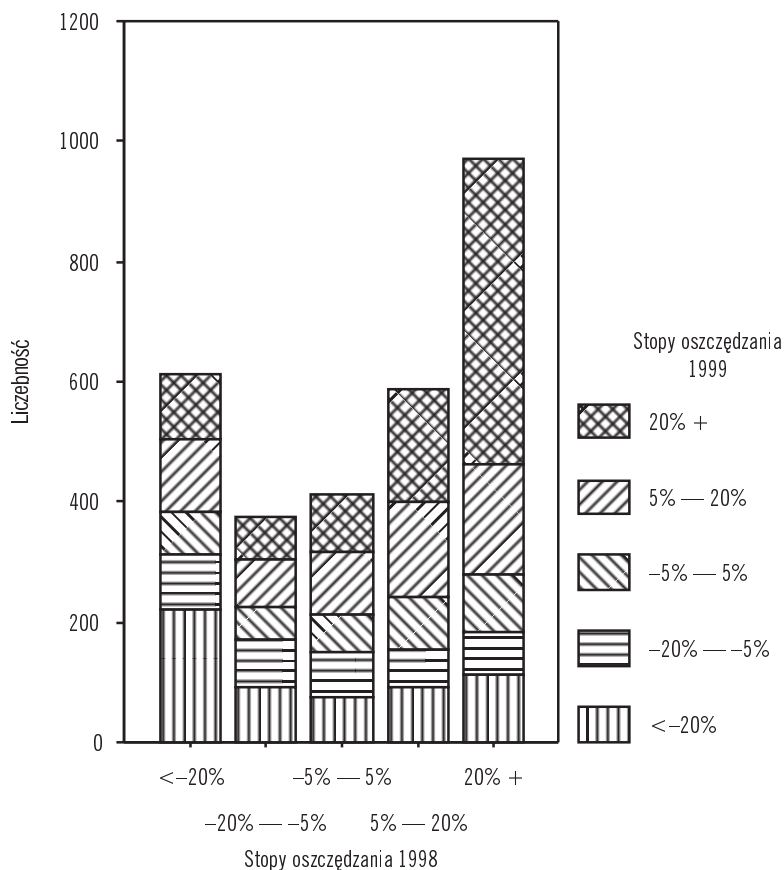
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych „Budżety gospodarstw domowych”, 1997-2000, GUS, Warszawa.

Tabela 5.

Macierz przejścia gospodarstw domowych według stóp oszczędzania w latach 1997-1998

Stopy oszczędzania 1998		Stopy oszczędzania 1999					Ogółem
		<-20%	-20% do -5%	-5% do 5%	5% do 20%	20%	
Stopy oszczędzania 1998	<-20%	35,7	15,3	11,4	19,8	17,8	100,0
	-20% do -5%	24,9	20,5	14,7	21,3	18,6	100,0
	-5% do 5%	18,7	17,5	15,3	25,9	22,5	100,0
	5% do 20%	15,6	10,4	15,0	26,9	32,1	100,0
	20%+	11,6	7,2	9,7	19,0	52,5	100,0
Ogółem		20,1	12,6	12,5	22,0	32,8	100,0

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych „Budżety gospodarstw domowych”, 1997-2000, GUS, Warszawa.

Rys. 9.

Mobilność gospodarstw domowych według stóp oszczędzania w latach 1998–1999

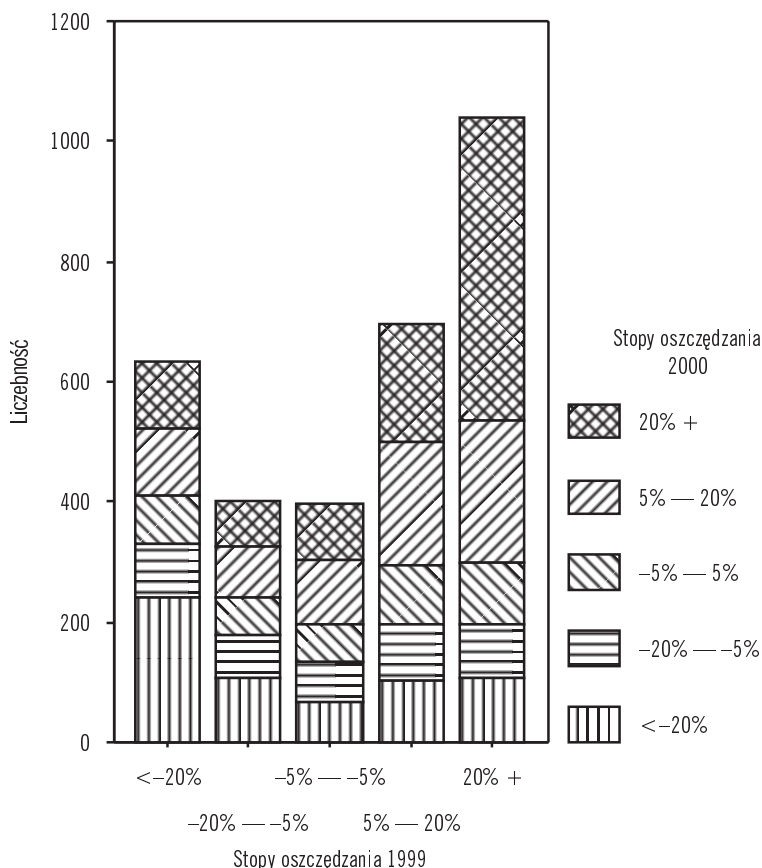
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych „Budżety gospodarstw domowych”, 1997–2000, GUS, Warszawa.

Tabela 6.

Macierz przejścia gospodarstw domowych według stóp oszczędzania w latach 1997–1998

Stopy oszczędzania 1999		Stopy oszczędzania 2000					Ogółem
		-20%	-20% do -5%	-5% do 5%	5% do 20%	20%	
Stopy oszczędzania 1999	-20%	37,9	14,0	12,8	17,4	17,9	100,0
	-20% do -5%	26,4	18,2	15,3	21,1	19,0	100,0
	-5% do 5%	17,3	16,8	16,0	26,9	23,1	100,0
	5% do 20%	14,6	13,7	14,1	29,7	27,9	100,0
	20%	10,2	8,7	10,1	22,7	48,3	100,0
Ogółem		19,6	13,1	12,9	23,5	30,9	100,0

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych „Budżety gospodarstw domowych”, 1997–2000, GUS, Warszawa.

Rys. 10.

Mobilność gospodarstw domowych według stóp oszczędzania w latach 1999–2000

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych „Budżety gospodarstw domowych”, 1997–2000, GUS, Warszawa.

Różnice w mobilności gospodarstw między kolejnymi latami są niewielkie. W ciągu trzech lat (1997–2000) spośród gospodarstw niemobilnych (niezmieniających swojego przedziału stopy oszczędzania) ponad jedna trzecia gospodarstw pozostaje w klasie o najniższej stopie oszczędzania (poniżej –20% dochodu), a ponad jedna szósta gospodarstw nie opuszcza klasy o nadal ujemnych stopach oszczędzania (od –20% do –5% dochodu).

Podobna proporcja gospodarstw (około jednej szóstej) pozostaje w grupie o stopach oszczędzania bliskich zeru, a jedna czwarta gospodarstw nie opuszcza klasy o stopach oszczędzania od 5% do 20% dochodu. Połowa gospodarstw utrzymuje się w grupie o najwyższych stopach oszczędzania powyżej 20% dochodu.

Na skumulowanych wykresach słupkowych (rys. 8.–10.) pokazano również liczebności gospodarstw, które przechodziły z danej klasy w roku początkowym do poszczególnych klas w roku następnym. Klasy gospodarstw o wyso-

kiej stopie oszczędzania są najliczniejsze (ponad połowa gospodarstw oszczędza powyżej 5% dochodu, a ok. 1/3 gospodarstw oszczędza więcej niż 20% dochodu).

Na podstawie oszacowanych macierzy przejścia między latami 1997–1998, 1998–1999 oraz 1999–2000 trudno jest określić długookresową mobilność gospodarstw domowych do grup o wyższych lub niższych poziomach stóp oszczędzania. Gdyby przyjąć założenie, że mobilność gospodarstw nie zmienia się w czasie, wówczas można byłoby wnioskować o długookresowym rozkładzie gospodarstw domowych z punktu widzenia stóp oszczędzania. Otrzymalibyśmy wówczas rozkład ergodyczny, obrazujący długookresową strukturę gospodarstw, wskazującą prawdopodobieństwo znalezienia się w grupach o wyższym, niższym lub tym samym poziomie stopy oszczędzania.

W celu weryfikacji tego założenia oszacowano długookresowy rozkład gospodarstw z punktu widzenia stóp oszczędzania, rozpoczynając proces Markowa od macierzy przejść w różnych latach (1997–1998, 1998–1999 i 1999–2000). Tabela 7. przedstawia długookresowy rozkład gospodarstw z punktu widzenia stóp oszczędzania dla poszczególnych okresów początkowych.

Tabela 7.

Długookresowy rozkład gospodarstw domowych z punktu widzenia stóp oszczędzania

	Poziomy stóp oszczędzania				
	<-20%	-20% do -5%	-5% do +5%	5% do 20%	20%+
	Długookresowy rozkład gospodarstw domowych				
Lata*					
1997–1998	0,211	0,127	0,137	0,196	0,328
1998–1999	0,198	0,125	0,125	0,221	0,332
1999–2000	0,198	0,132	0,130	0,236	0,303

* Okresy przejścia rozpoczynające procesy Markowa

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych „Budżety gospodarstw domowych”, 1997–2000, GUS, Warszawa.

Z tabeli 7. wynika, że w trzech długookresowych rozkładach gospodarstw domowych wobec stóp oszczędzania największe byłoby prawdopodobieństwo znalezienia się w grupie o najwyższych stopach oszczędzania, czyli powyżej 20% dochodu gospodarstwa.

Prawdopodobieństwo znalezienia się w grupie o najniższych stopach oszczędzania wynosiłoby około 0,2. Najmniej liczne grupy gospodarstw znalazłyby się w przedziałach stóp oszczędzania od -20% do -5% oraz od -5% do +5 % dochodu.

Oznacza to polaryzację rozkładu gospodarstw domowych ze względu na stopy oszczędzania. Długookresowa struktura gospodarstw domowych wykazuje relatywnie niski udział gospodarstw nieoszczędzających w ogóle lub mających niewielkie dodatnie lub nieco większe ujemne oszczędności.

Natomiast grupy gospodarstw o bardzo wysokich dodatnich oszczędnościach oraz gospodarstwa o bardzo niskich oszczędnościach mają tendencję do zachowania tych samych stóp oszczędzania w czasie.

V. Podsumowanie

W artykule badano mobilność gospodarstw domowych między klasami gospodarstw o różnych stopach oszczędzania w latach 1997–2000. Oszacowano długookresowy rozkład gospodarstw ze względu na stopy oszczędzania, czyli prawdopodobieństwo znalezienia się gospodarstwa w grupach o różnych przedziałach stóp oszczędzania.

Mediana stopy oszczędzania gospodarstw domowych obniżyła się z 7,8% w 1997 do 7,5% w roku 1998, aby wzrosnąć w roku 1999 do 8,1% i ponownie obniżyć się do 7,6% w roku 2000.

W kolejnych latach spośród gospodarstw o najniższej stopie oszczędzania ponad jedna trzecia pozostawała w swojej klasie. W grupie powyżej 5% stopy oszczędzania jedna czwarta gospodarstw utrzymywała ten poziom oszczędzania, a w klasie powyżej 20% stopy oszczędzania połowa gospodarstw pozostawała w swojej klasie.

W długim okresie prawdopodobieństwo znalezienia się w grupie o najniższych stopach oszczędzania wynosiłoby około 0,2. Najmniejsze grupy gospodarstw znalazłyby się w przedziałach stóp oszczędzania od –20% do –5% oraz od –5% do +5 % dochodu. Prawdopodobieństwo znalezienia się w grupie oszczędzającej powyżej 20% dochodu było największe (0,3). Oznacza to polaryzację rozkładu gospodarstw domowych względem stóp oszczędzania.

Bibliografia

- „Budżety gospodarstw domowych”, 1997, 1998, 1999, 2000, GUS, Warszawa.
- GUS, 1999, *Metodyka badania budżetów gospodarstw domowych*, „Zeszyty metodyczne i klasyfikacyjne”, Warszawa.
- Liberda B., 2000, *Oszczędzanie w gospodarce polskiej. Teorie i fakty*, PTE-Bellona, Warszawa.
- Liberda B., Górecki B., Pęczkowski M., 2003, *Uncertainty of Households' Income in the European Union Countries and Poland*, „EMERGO”, Vol. 10, No. 4, s. 2–15, oraz CHER Working Paper No. 14.
- Liberda B., Górecki B., Pęczkowski M., 2004, *Saving from Permanent and Transitory Income. The Case of Polish Households*, „Ekonomia” nr 14, s. 2–22, oraz CHER Working Paper No. 15.
- Podgórska M., Śliwka P., Topolewski M., Wrzosek M., 2000, *Łańcuchy Markowa w teorii i w zastosowaniach*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Poterba J. M., ed., 1994, *International Comparisons of Household Saving*, University of Chicago Press, Chicago.
- Quah D., 1993, *Empirical Cross-Section Dynamics in Economic Growth*, „European Economic Review”, Vol. 37, No. 2–3, s. 426–434.
- „Roczniki Statystyczne”, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, GUS, Warszawa.
- Wójcik P., 2004, *Analiza konwergencji regionów Polski w latach 1990–2001*, „Gospodarka Narodowa”, nr 11–12, s. 69–86.

A b s t r a c t **Households' Saving Mobility in Poland**

A

In this paper we analyse the saving mobility of Polish households, e.g. the mobility of households between classes of different saving rates. The analysis is based on the household budget panel data of 3001 Polish households surveyed in the same month during four consecutive years. The panel sample group was selected by authors from 30 000 households' surveyed by Polish Central Statistical Office each year. We apply the Markov mobility matrices. The long term ergodic structure of households with regard to saving rates is estimated. It illustrates the probability of a household to fall into one of the saving rates range.

Our results show that during four consecutive years (1997–2000), one third of the households which saved less than 20% of the household disposable income remained in their class. In the class of households that saved more than 20% of the household disposable income half of the households kept these high saving rates.

In the long term, the probability of falling into a group of households with lowest saving is 0.2. Groups falling into -20% to -5% and -5% to 5% saving rates would be the least numerous. The highest probability (0.3) was to get into a group that saved more than 20% of the household disposable income. It shows the tendency towards polarization of the households with regard to saving rates.